

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון ג (שצג) ♦ שנה ט

שב"ק פרשת לך לך ה'תשפב

בניני חיים

וילך למסעיו מנגב ועד בית קל וגו'. (יג. ג.)
בחזרתו פרע הקפותיו. (רש"י)

נראה שמלבד ששילם חובות ממון, שילם חובות אחרים, כי שאלוהו רבים היתכן שצדיק כמותו המפרסם שם הקב"ה בעולם צריך לסבול כ"כ להיות נע ונד ממקום למקום, אם אמנם כנים דבריו שהשי"ת מנהיג את העולם, מדוע אינו נותן בידו מכל טוב. ועתה בשובו ממצרים והיה כבד מאד במקנה בכסף ובזהב, פרע את החוב שהיה נשאר חייב להם מקודם, שקושייתם נסתלקה בראותם ששפיר העניק לו יוצרו עושר וכל מילי דמיטב. זהו פרע הקפותיו, שפרע להם תשובה שהיה חייב להם מקודם.

חתם סופר

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית טו, י)

יש לפרש דהנה אברהם אבינו שהיה מכניס אורחים במדה גדולה, אעפ"כ היו אנשים שהיו מקטינים ערך מעשיו ואמרו, הלא חשך בניך הוא ולמה לו רכוש רב לעזוב לאחרים חילו, ע"כ מפזר ממונו בעודנו חי. ברם אחרי שהבטיח לו הקב"ה בן שיירש אותו, ועדיין היה מפזר הונו לצדקה ולא חשש לשמור את כספו בעבור תולדותיו, אז הודו והחשיבו הכל את מעשה הצדקה שלו, זה שאמר הכתוב, והאמין בה', שהאמין במה שהבטיח לו השי"ת עתה שיזכה לבן, ועכ"ז המשיך לתת צדקה, ואז ויחשבה לו צדקה, שצדקתו היתה לה חשיבות מיוחדת כי הכל ראו והכירו במידת חסדו האמיתי.

הרה"ק ר' הלל מקאלמייא ז"ע

וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (י"ט. טו.)
לכאורה האיך נענשו המצריים בין במיתת מכת בכורות וטביעה בים סוף ובין בממון שנלקח מהם, והלא קיימא לן דמי שנתחייב מיתה וממון אז קם לי' בדרבה מיני' ונענש במיתה לחודא. ונראה לפרש, דמיתה בידי שמים שפיר אינו פוטר ממון והכא באה המיתה מן השמים. זה שאמר הכתוב, וגם את הגוי אשר יעבדו דן "אנכי" דייקא בדיני שמים, ולכן ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, דבכה"ג מת ומשלם.

פרשת דרכים

ויעל אלוקים מעל אברהם. (יז. כב)

יש לבאר למה דוקא כאן עלה הקב"ה מעל אברהם אחר שדיבר עמו, דהנה כשהקב"ה שורה על האדם אז לא יגור שם רעה הוא היצה"ר אלא השטן בורח ומסתלק משם. ורצה הקב"ה להגדיל הנסיון של מצות מילה כלפי אברהם כדי להרבות בשכרו, משום הכי עלה לרגע קטן מעל אברהם אחר שציוה לו על מצות מילה כדי שיוכל היצה"ר לבוא ולפתותו. ומגדל חיבת אברהם לקונו כבש את יצרו ומל אברהם את עצמו בלב שלם.

קדושת לוי

ותקרא שם ה' הדבר אליה אתה קל ראי כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי רואי. (טז. יג.)

וקשה מה נתינת טעם הוא זה שדייקא בשביל זה קראת כן. וי"ל עפ"י הגמרא בגיטין (דף ס"ו) דעד אין לו צל גמור. והביאו שם תוס' את הגמרא (מגילה ג') דאסור ליתן שלום לחבירו בשדה שמא שד הוא. והכא שאמרה הגר, אתה קל ראי, לכאורה מהיכן ידעה זאת, ודילמא שד הוא. ונראה שראתה אצלו צל גמור, ומזה הוכיחה שהוא מלאך. זה שאמר הכתוב, ותקרא את שמו אתה קל ראי, והראיה שאמנם מלאך הוא, כי הגם הלום ראיתי אחרי רואי, פי' שאחרי זה שנראה ונתגלה לי, עדיין ראיתיו, והיינו צל שלו, ומזה מוכח שהוא מלאך.

ישמח משה

דברות קודש

מרן רבינו עט"ר שליט"א

לך לך מארצך וגו' ואברכך ואגדלה שמך וגו'. (י"ב. א-ב.)
ראוי לשים לב, מפני מה הבטיח לו השי"ת כל ההבטחות האלה, והלא זה היה אחד מעשרה הנסיונות ויותר נסיון היה אם לא היה יודע כלל מההבטחות הטובות ואף על פי כן היה הולך. והסביר כ"ק אאמו"ר זי"ע ע"פ הקדושת לוי שנראה שאדרבה בההבטחות היה הנסיון גדול ביותר, כי רצה השי"ת לבחננו לא"י בגלל שיגיעו לו שם כל הברכות הטובות, או ילך רק לקיים רצונו של מקום ולא יכוון כלל על הנאת עצמו. ומשום הכי הבטיח לו השי"ת הטובות שישגי בביאתו לארץ ישראל לראות אם לא יחשב כלל להנאתו רק לקיים מצות הבורא ב"ה. ומעיד הכתוב, וילך אברם כאשר דיבר אליו ה', וכן הביא בשם האור החיים הקדוש שהלך רק בשביל ציווי ה' לבד ולא כדי שבאמצעות הליכתו ישיג הטובות, עכ"ל.

כן ניתן לבאר בזה את שפירש רש"י ששלשה דברים מתמעטין בדרך ואחד מהם שמו של האדם, והנה רואים אנו רבנים ומשפיעים מתרוצצים בדרכים, משיעור לשיעור ומאירוע לאירוע, ולא נתמעט שמם אלא להיפך נתגדל שמם, ויש כאלו להפך שכן נתמעט שמם.

אלא שאכן אם האדם מתהלך בדרכים ומכוון לטובת עצמו ואף אם מזכה את הרבים בשיעוריו ודרשותיו אלא שיעקר כוונתו בכדי להגדיל שמו הרי אז מתמעט שמו ומתקיים בו כל הרוחף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, אבל אם מתכוון בלתי לד' לבדו, הרי אז מתקיים בו הברכה "ואברכך ואגדלה שמך".

ליל שב"ק - תשפא

והאמן בה' ויחשבה לו צדקה (טו, י)

פירש רש"י דלא שאל לו אות על זאת, אבל על ירושת הארץ [שאל אות] ואמר לו: "במה אדע" (להלן, ח).

אפ"ל דיחשבה בא לומר שאברהם לא האמין בגלל שהיה תמים וכו' וכפי שאומרים פתי מאמין לכל דבר, או כפי שהאדם אומר לחבירו אתה מאמין לי והחבר עונה בוודאי שאני מאמין שנראה פעמים מהשפה ולחוץ, ולכן רש"י הק' הזכיר שבירושת הארץ הוא כן ביקש אות, להראות כשהוא רצה הוא יכל לשאול.

כן אפ"ל ויחשיבה לשון מחשבה, שהאמונה היתה מחושבת, על כן המילים לו צדקה, עולות על המחשבה שהאמין גם שהיה בעל מחשבה ויכל לחשב חשבונות.

קידושא רבא - תשפא

הדפסת והפצת גליון השבוע

לד"נ

הרבנית **בינה מוזס** ע"ה

א"ח רבינו אביגדור ב"ר משה **מקראלי** זיע"א

בת הגה"צ ר' **יצחק צבי** גרינוואלד זצ"ל

מאונגוואר - סאניסלוי

יא"צ ז' חשוון ומנו"כ בהר הזיתים

ת.נ.צ.ב.ה

בפרשתנו פרשת לך לך (י"ד, כ"ג) כתוב, אם מחוט ועד שרוך נעל

והקשו בספר מרפסין איגרי בפרשתנו, ח"ל, במדרש רבה (בראשית, סוף פמ"ג) מובא, שבשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל", זכו בניו למצות עליה לרגל ולמנעל של חליצה.

קשה: ניתן להבין שבזכות אמירת "שרוך נעל" זכו עם ישראל למנעל של חליצה, שכן המנעל הוא מחפצי מצות חליצה, אך מה הקשר בין אמירת "שרוך נעל" למצות עליה לרגל, וכי נעליים הם מדיני העליה לרגל, והלא ניתן לעלות לרגל גם ללא נעליים, כגון על גבי סוס או חמור, ? עכ"ל.

(א) ותירצו שם בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ח"ל: במדרש (ה"ד ב"רבינו בחיי" שמות כ"ג, י"ד) מובא: "אזהרה לישראל שלא יעלו לאל ברגליהם", וכן מבואר ברמב"ן (שמות כ"ה, י"ב) כי מצות עליה לרגל היא ברגליים דווקא. עכ"ל.

(ב) עוד תירצו שם בשם הרב יאיר ידידיה פחה הי"ו, ח"ל: יתכן כי גם נעליים הם מדיני העליה לרגל, שהרי אסור להיכנס להר הבית עם רגליים מאובקות (כמבואר במסכת ברכות דף נ"ד ע"ב), והנעליים מגינות על הרגליים שלא יתאבקו. עכ"ל.

(ג) עוד תירצו שם בשם הרב ח. צ. פרבשטיין הי"ו, ח"ל: הגמרא במסכת חגיגה (דף ג' ע"א) אומרת, שבעלי קבין - בני אדם שחתכו להם את כף רגליהם - פטורים מעליה לרגל. ולומדים זאת ממה שנאמר: "שלוש פעמים בשנה", ואומר: "מה יפו פעמיך בנעלים", שרק בבעלי מנעלים שייך "פעמים", ומי שאינו ראוי לנעול מנעל אינו בכלל "פעמים" ופטור מראיה.

הרי שנעילת מנעלים הם חלק מדיני העליה לרגל, שזכו לכך בזכות מה שאמר אברהם: "אם מחוט ועד שרוך נעל". עכ"ל.

(ד) עוד תירצו שם בשם הרב מ. קסלר שליט"א, ח"ל: במצות עליה לרגל יש הבטחה מהקב"ה: "ולא יחמוד איש את ארצך", בזמן שכולם יהיו בירושלים.

אם כן יתכן, שזו כוונת המדרש, שבזכות שאברהם אבינו אמר: "אם מחוט ועד שרוך נעל" - והוא לא חמד את הממון של מלך סדום - זכו עם ישראל שיוכלו לעלות לרגל ללא חשש שבני הנכר יחמדו את ארצם. עכ"ל.

(ה) לענ"ד י"ל בס"ד שהנה בגמרא במסכת חגיגה (שם) מובא, שמפני פטורים מעלעות לרגל. ומפרש רש"י: "מפני - שאין הולכין בלא מנעל, ואין אדם נכנס להר הבית במנעלו".

הרי שהנעל קשורה למצות עליה לרגל.

בהלת הסדקים

בתקופה האחרונה היה בהלה גדולה מסדקים שמצאו בבניינים, מחשש שלא יקרסו.

וחשבתי שבא לרמז לנו, שאם יש לאדם סדק בעבודת ה' שלו, לא יזלזל בסדק זה, ויחשוב מה כבר יכול להיות בסדק קטן בעבודת ה', העיקר שבאופן כללי הוא עובד ה' כראוי, אלא צריך לזהר ביותר, שלפעמים סדק קטן יכול להפיל בנין שלם חס ושלום, ולכן יבדוק היטב מעשיו שלא יהיה שום סדק בעבודת ה' יתברך, שלא יפול כל מה שהשקיע בעבודת ה' יתברך, אלא יהיה עובד ה' בשלימות ממש. מאת הרה"ג **גמליאל רבינוביץ** שליט"א - מו"צ בקהילתינו

קול קראלי 074-7962278

מאות כבר נושעו! ומה איתך?
רוצים גם ישועה? יש לכם שמחה, אזכרה וכו'
תרמו! וקחו חלק בהפצת המעיינות של
מרכז "אמונת חיים" קראלי
כתובת לתרומות תגובות ולקבלת הגליון
רח' דב גור 20/23 אשדוד טל. 08-8659931
באימייל: 3118494@gmail.com

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך וגו' (י"א-כ"ו).

כל ימיו עסק הרה"ק רבי נחום מטשערנוביל (י"ד יא חשוון) במצוות פדיון שבויים הוא נדר על פתחי נדיבים לאסוף מעות למצוה גדולה זו ואחר כך היה משלשל את המעות לכיסייהם של פריצים עריצים ואנשי הרשות, כדי לפדות מידיהם יהודים שנפלו בשבי, פעם אחת כאשר נקלע הרבי לז'יטומיר, העלילו עליו הגויים עלילה שפלה וכלאוהו בבית האסורים, בא לבקרו צדיק אחד וביאר לו את הפסוק בתחילת פרשת לך לך בדרך צחות: אברהם אבינו היה מצטיין במצוות הכנסת אורחים ותמיד היה מטכס עצות מה אפשר לעשות עוד ועוד למען האורחים, אמר לו הקב"ה: לך לך מארצך", צא אברהם לדרך, ותהפך אתה בעצמך לעובר אורח, נודד וגולה, אז תדע ותרגיש היטב מה חסר לאורח, ומה אפשר עוד להיטיב עמו, וכך תוכל להשתלם במצוה זו ובכל פרטיה, הוסיף הצדיק ואמר: אף אתה, רבי נחום, העניקו לך משמים הזדמנות לחוש בטעמו של שבי אצל גויים, ועד כמה נחוץ לפדות יהודי משבוי, כדי שתוכל להבין מצוה זו לעומקה ולהתעלות בקיומה.

ויהי רעב בארץ. (יב. י)

חבורה של סוחרים תבואה עשירים, באו פעם אחת אל הצדיק ר' דוד מטאלנא זצ"ל לדרוש בעצתו ולבקש ברכתו: היות שהשנה שעברה היתה שנת בצורת, והיה יוקר גדול בתבואה, על כן חששו שגם השנה יהיה התבואה ביוקר, ולפיכך לא רצו בתחילת השנה למכור את תבואותיהם, וחיכו שתתייקר השער יותר, אך לבסוף הוזל השער יותר ויותר, והם עומדים להפסיד הפסד רב. השיב להם הצדיק: מי שזן את העניים בשנת הרעב, הוא יזון ויפרנס את העשירים בשנת השובע.

וישמע אברהם כי נשבה אחיו וגו' וירדף עד דן וגו' (י"ד - י"ז ט"ז)

הגה"ק רבי אליהו הכהן בעל הגה"ק רבי אברהם שלמה "שבט מוסר" זיע"א סיפר על אביו האימתני מאיזמיר זיע"א, שהיה זהיר ומשתדל במצות פדיון שבויים, מנהג מיוחד במינו היה נוהג כל ימיו בערבי שבתות, היה מפקיד סכומים גדולים בידי הנהלת בית האסורים בתור עירבון, על מנת שזו תשחרר את האסירים היהודים למשך יום השבת, כדי שיוכלו לשבות שבתם בחיק המשפחה. כמה פעמים אירע שהאסירים ברחו ולא חזרו לאחר השבת, והיה רבי אברהם שלמה מפסיד את דמי העירבון שהפקיד עבורם. קרה גם כשלא היה בידו הסכום הנדרש לשחרר את האסיר, נכנס רבי אברהם שלמה במקומו וישב בבית האסורים, ואילו את האסיר שלח לשבות בביתו בשמחה ובטוב לב. אולם כשנודע בעיר דבר מאסרו של הרב רעשה וגעשה העיר, ובני הקהילה מיהרו לאסוף כסף לשחרר את רבם הגדול רבי אברהם שלמה

ידו בכל יד כל בו (ט"ז - י"ז)

פעם אחת בעת שהיה הגר"ח מבריסק זיע"א ילד, נכנסו כמה אנשים אל אביו בעל "בית הלוי" זיע"א, ואמרו לו כי בנו חיים רב עם הילדים בחוץ. קרא הבית הלוי לבנו הביתה, ובמעמד כמה אנשים שאלו: "החצי הראשון של הפסוק או החצי השני?" נענה הגר"ח "החצי השני" ויצא. שאלו את ה"בית הלוי" לאחר שיצא לפשר השיחה הזו, ענה להם, אצל ישמעאל כתיב "ידו בכל יד כל בו" ושאלתי החצי הראשון היינו "ידו בכל" ובו האשמה, או החצי השני, 'לביאור החצי השני' פטרתי. ואח"כ "יד כל בו" ואין הוא אשם. ומשענה כששאלו לילד מה היתה כוונתו, השיב כנ"ל..

לע"נ

הגה"צ רבי משה ב"ר מרדכי וובער זצוק"ל

ולע"נ

מרת אסתר ע"ה בת הרב יעקב שליט"א ווינברגר

ת.נ.צ.ב.ה

תפלה מול חלון זכוכית שבבואתו משתקפת שם

גם הרדב"ז מודה כיון שאינו בבואה ממש רק צל בעלמא. עכ"ד. הא קמ דאע"ג דשדי ביה נרגא בהאי טעמא דהרדב"ז, מ"מ לא אבה להקל בזה אלא בשעת הדחק. ומ"מ כבר הבאנו שרוב רבותינו האחרונים הביאו דברי הרדב"ז הנ"ל להלכה, וא"כ ודאי שיש להחמיר כוותיהו.

האם ד' הרדב"ז אמורים אף כנגד חלון זכוכית או לוח "שויית" או שיש מבריק וכדומה אלא שיש לדון האם חומרת הרדב"ז היא דוקא נגד מראה שאז הבבואה משתקפת שם היטב, וזה ייעודה שהאדם יראה בה את עצמו, אבל כנגד חלון זכוכית או שיש מבריק וכדומה, אע"פ שהבבואה משתקפת שם, מ"מ אין היא ברורה כל כך, ועוד, כיון שאין ייעודם לכך כלל, לא נראה בזה כמשתחוה לבבואה שלו. או שמא כיון שסוף סוף בבואתו משתקפת שם, יש להחמיר ולאסור להתפלל כנגד זה, ואין חילוק בינם לבין מראה.

דברי הפוסקים דס"ל לחלק בזה והנה נשאל בכיוצא בזה בשו"ת שבט הלוי ח"ט (ס' כא) אודות עמוד של שליח ציבור שחוקקים עליו באותיות בולטות פסוק "שויית ה' לנגדי תמיד", והאותיות הן בצבע זהב כעין מראה, והש"צ העומד שם רואה את צורת פניו באותיות. והשיב, שיש להקל בזה מב' טעמים: א. ע"פ דברי מהרש"ם הנ"ל. ב. אין ראיה להחמיר בזה, דהרדב"ז והפוסקים דברו במראה ממש שנעשתה כדי לראות את הצורה בתוכה, וכל הסתכלות על המראה במחשבה זאת. משא"כ נדון זה שהאותיות נעשו לשם קדושת "שויית" וזה כל מטרתם, לא זוהר וליטוש המראה, א"כ לא יבוא לידי חשד שמשתחוה לבבואה שלו, כי הכל יודעים שמשתחוה לעומת שם הוי"ה ברוך הוא. עכ"ד. ומבואר דס"ל כהצד הראשון הנ"ל, דדוקא במראה החמירו הפוסקים ולא בכל דבר שמשתקפת הבבואה שלו.

וכן ראיתי שהעלה מרן רבינו הגדול הגר"ע יוסף זיע"א בתשובה שנדפסה בקובץ אור תורה (טבת תשמ"ו ס' לב) לגבי תפלה כנגד חלון זכוכית או לוח "שויית" שמוסגר בזכוכית, וז"ל שם: הנה עיקר דברי הרדב"ז לאסור להתפלל נגד מראה מפני שנראה כמשתחוה לבבואה שלו, אינם מוסכמים, כי הגאון מהרש"ם בדעת תורה (או"ח ס' צ סע' כג) כתב לפקפק ע"ז שהרי גם הבבואה נראית כמשתחוה. וככהאי גוונא אין לחוש שמשתחוה לבבואה שלו, ולכן היתיר בזה בשעת הדחק. ע"ש. והבו דלא להוסיף עלה נגד זכוכית של חלון, או לוח "שויית" המוסגר בזכוכית, שאין הבבואה ניכרת לעין כל כך. ולכן אין להוריד הזכוכית מלוח "שויית" הנ"ל. והנה להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. עכ"ל. וכן כתב מר בריה דרבינא הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א בילקוט יוסף (מהדו' תשס"ד ס' צ סעיפים מא-מב, עמ' ריא והלאה) ע"ש.

וכן נשאל בנ"ד בשו"ת אור לציון ח"ב (פ"צ ס"א, עמ' טד) והשיב, שכנגד מראה שצורתו נראית בה אסור להתפלל, ואפילו אם עוצם עיניו, אבל כנגד זכוכית רגילה אפילו שצורתו נראית בה, מותר להתפלל אם עוצם את עיניו במשך התפלה, או שמטה את עצמו מעט מכנגד הזכוכית. עכ"ל. וכן נקטו בספר התפלה והלכותיה ח"א (עמ' 85). ובספר יעטר יצחק ח"ב (עמ' 102). ובספר בניית בית כנסת כהלכה (עמ' תמב) ועוד. ע"ש. וכן ראיתי שהעלה בשו"ת ויזבח אלקנה ח"א (ס' ג) ושכן הסכים עמו מו"ר הגר"ח רבי שליט"א. ע"ש.

דברי הפוסקים המחמירים בזה ברם מאידך גיסא, חזינן בספר ארחות רבינו (ח"א עמ' נז אות קפה) שמרן הסתייפלר זיע"א אמר להעיר לקהל המתפללים בביהכ"ס "לדרמן" שלא יתפללו כנגד העמודים שבצדי ארון הקודש שהיו מצופים בפורמייקה והיו מבריקים, והמסתכל בהם רואה את הבבואה שלו, שדינם כמו המתפלל כנגד המראה שאסור. ע"ש. ומבואר דס"ל שכל שמשתקפת בבואתו שם אע"ג דלא מיירי במראה ממש, אסור להתפלל כנגדה. ונשאל בזה מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספר נקיות וכבוד בתפלה (עמ' קצט) והשיב, "אסור בכל מקום שנראה הפנים". ע"כ. אמנם בספר דעת נוטה ח"א (תשובה צח, עמ' רעח) השיב הגר"ח שליט"א בזה"ל: "המנהג להקל וטוב להסתפק פניו". ע"ש. וצ"ע. שו"ר בספר וישמע משה ח"א (עמ' מא) ששאל בהלכה את ריש"א דגלותא צ"ל, והשיב בזה"ל: "אם אפשר לראות את עצמו דרך הזכוכית הרי זה כמראה ואסור להתפלל כנגדה. ע"כ. האם נ"ד תלוי בדיון הגמ' בחולין שאסור לשחוט לתוך כלי עם מים ולכאורה נראה דיש לתלות הנידון דיון דאין הבבואה ניכרת כל כך כמו במראה, בדברי הגמ' בחולין (מא): דאמרו שם, שאסור לשחוט לתוך עוגה של מים, שלא יאמרו ששוחט לבבואה, אלא אם כן המים עכורים. ופירש רש"י שם, לבבואה- פרצוף שלו הנראה במים. וכן ביארו רבינו גרשום והמאירי (שם) ע"ש. ועיין למרן ז"ל בשלחן ערוך יו"ד (ס' יא ס"ג) שפסק

בפרשתנו פרשת לך לך (בראשית י"ב, י"א) כתוב: ויהי כאשר הקריב לבוא מצריתו ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. ובמדרש תנחומא כאן (פרק ה') איתא: באותה שעה הלכו שניהם, כיון שהגיעו לפילי של מצרים ועמדו על היאור, ראה אברהם איבנו בבואה של שרה באותו נהר כחמה זורחת.

הסתפקתי בגלל הקרונה שהתפללו מנינים בחניה של הבנין, ויש שם מכוניות עם חלונות, ויש כאלה שמתפללים שמונה עשרה מול החלונות, שבבואתו משתקפת שם, אם שפיר דמי?

והגאון האדיר המפואר רבי אמיר ולר שליט"א, מח"ס אמרתו ארץ, ירוץ דברו, ושא"ס נכבדים, כתב לי זה לשונו: כעין זה נשאלתי לגבי תפלה בעזרת נשים אשר בכותל המזרח ישנם חלונות לכל רוחב העזרה, ובעזרה זו לומדים אברכי כולל באופן קבוע, האם רשאים להתפלל שם מול החלונות אשר בבואתם משתקפת שם. וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

מקור הדיון

בגמרא בברכות (כז:) איתא, אל יתפלל אדם לא כנגד רבו ולא אחורי רבו. ונחלקו הראשונים בטעם הדבר. לדעת רש"י אין להתפלל אצל רבו משום שמראה כאילו הם שוים, ואף אחורי רבו אסור משום יוהרא. ע"ש. אמנם התוספות (שם ד"ה ולא) כתבו, דיש מפרשים דטעמא דאחורי רבו אסור משום דנראה כמשתחוה לרבו. ואילו לדעת רבינו יונה (יח: ד"ה אל) הטעם שאסור להתפלל אחורי רבו הוא משום דשמו יצטרך רבו לפסוע ג' פסיעות לאחוריו בעוד שהוא מתפלל, ולא יוכל להפסיק. ועוד כתב דאם הרחיק ממנו ארבע אמות מותר. ע"ש. וכן כתבו הרא"ש (ס' ה) והטור (ס' צ) שכל שהרחיק ארבע אמות מותר. ועיין בבית יוסף (שם) שכתב מהיכן למדו זה. ע"ש. ומרן ז"ל בשלחן הטהור (ס' צ סעיף כד) פסק וז"ל: לא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו ולא לפניו. ואם הרחיק ממנו ארבע אמות מותר. עכ"ל.

והנה הרדב"ז בתשובה ח"ד (סוף ס' אלף קעח) כתב וז"ל: עוד יש ראיה ממה שאמרו ז"ל אסור לאדם שיתפלל אחורי רבו, ושמעתי בטעמו של דבר שלא יאמרו שמתחוה הוא לרבו. וכמדומה לי שהוא מן הירושלמי אלא שלא נפנתי לבקש. ומזה הטעם בעצמו אנו אוסרים להתפלל כנגד המראה שלא יאמרו שמתחוה הוא לבבואה שלי. עכ"ל. הרי שלמד מן האיסור להתפלל אחורי רבו שאסור להתפלל גם נגד מראה. והוא ע"פ הטעם המובא בתוס' הנ"ל. [ועיין בשו"ת עולת יצחק ח"ב (ס' מא אות ג) שכתב דלא מצינו טעם זה בירושלמי כפי שנדמה להרדב"ז, ואדרבא הגר"א כתב דלהירושלמי הטעם כרבינו יונה וכו'. ע"ש].

האחרונים שהביאו ד' הרדב"ז להלכה

ומרן החב"ב בשיירי כנסת הגדולה (ס' צ הגב' סק"י) הביא להלכה דברי הרדב"ז הנ"ל, וכתב ע"ז, שהוצרך לתת טעם זה כדי לאסור אפילו כשעוצם עיניו, אבל כשאינו עוצם עיניו בלאו הכי אסור מפני שמבטל הכוונה, וכמו שכתב המרדכי (ע"ז פ"ג ס' תתמ) לענין ציורים בספרים שמתפללים בהם. ע"ש. ויש לציין שגם בש"ע (ס' צ סעיף כג) פסק שאין להתפלל כנגד דברים המסיחים את הדעת, וז"ל שם: הבגדים המצויירים אע"פ שאינם בולטות [א"ה: דצ"ל בולטים] אין נכון להתפלל כנגדם, ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כותל מצוייר יעלים עיניו. ע"כ. ומקורו מדברי הרמב"ם בתשובה (הוצאת מקיצי נרדמים מהדורת פריימן ס' כ ומהדורת בלאו ס' רטו) שהובאה ביתה יוסף (שם). ודברי הרדב"ז הנ"ל הובאו להלכה באחרונים רבים, ומהם: באליה רבה (ס"ק כח), ובבאר היטב (ס"ק ל), ובמחצית השקל (ס"ק לז), ובפמ"ג (מש"ז ס"ק י), ובשלמי ציבור (דף קט ע"ד), ומרן החיד"א בקשר גודל (ס' יב אות כב), ובחסד לאלפים (ס"ק יח), ובכף החיים פלאגי' (ס' טו אות ט), ובמשנ"ב (ס"ק עא), ובבן איש חי (פר' יתרו אות יד), ובכף החיים סופר (אות קלח), ובקצות השלחן ח"א (ס' כ ס"ה) ועוד. ע"ש. וע"ע בשו"ת ישכיל עבדי ח"ח (חי"ד ס"ס יט), ובשו"ת שערי צדק חירארי (ס' כז), ובשו"ת ויצבור יוסף בר (שלום ח"ב ס' יח) ע"ש. ויש אומרים דמהאי טעמא יש לכסות את המראות הנמצאות בבית האבן ל"ע, כיון שמתפללים שם כל ימי השבעה, שלא ישלחו הרבים, וכמ"ש מרן הגר"ע יוסף צ"ל בספר חזון עובדיה אבלות ח"ג (עמ' נב) ע"ש.

תמיהת המהרש"ם על ד' הרדב"ז הנ"ל

איברא דחזיתיה להגאון מהרש"ם בדעת תורה (ס' צ סע' כג) שהעיר על טעמו של הרדב"ז, שהרי גם הבבואה שלו נכפפת כשהוא כופף את עצמו, ומשום ביטול הכוונה מועיל בזה עצימת עינים כמ"ש בשלחן ערוך. ולכן יש להקל בזה בשעת הדחק. וסיים: וכמה פעמים מזדמן כשמתפלל לבילה נראה צל האדם בכותל נגד המתפלל ואיכא נמי חשש הנ"ל, ואולי בכה"ג

וזל: אם יש בכלי מים וכו', אם הם צלולים לא ישחוט בו שלא יאמרו לצורה הנראית במים שוחט. ואם הם עכורים מותר. עכ"ל.

ויש לנו לברר מה גדר "עכורים" שאמרה הגמרא שמוטר לשחוט לתוכם, האם הם עכורים כל כך עד שלא ניכרת בהם צורה כלל. ולפ"ז אף בנדון המתפלל כנגד חלון זכוכית או שיש מבריק וכדומה, אף שבבואתו אינה ניכרת כל"כ, מ"מ כיון שסוף סוף יש בבואה אסור. או שמא "עכורים" היינו שניכרת בהם צורה אלא שאינה ברורה כל כך ולכן לית לן בה. ולפ"ז ה"ה בחלון זכוכית ושיש מבריק שאין הבבואה ניכרת כל"כ, שאין לאסור. וכבר דנו בזה האחרונים, עיין בפרי חדש (שם סק"ה) שכתב: "ואם הם עכורים או צבועים דלא מתחזי בהו צורה וכיוצא". ע"כ. ומשמע דבעינן שלא תהיה צורה כלל. וכן מבואר יותר בשמחה חדשה (שם) שהביא ד' הפ"ח וכתב: ואם הם עכורים או צבועים "עד" שאין בבואה נראית בו וכו'. ע"כ. הא קמן דבעינן דלא תיראה כלל. והובא בכף החיים (אות כג). וכן כתב בדרכי תשובה (שם ס"ק לה) בשם הגר"ש קלוגר בשנות חיים (סק"ז) דלא נקרא מים עכורים רק כשלא נראה בו שום צורה כלל, אבל כל שנראה בו צורה אע"פ שאינו מכיר הפרצוף של הצורה לא נקראים עכורים לענין זה. ע"ש.

ועתה ראיתי להגר"ש מונק זצ"ל בשו"ת פאת שדך ח"ב (ס' ל) שכתב לדייק איפכא מפירוש רש"י (שם) שכתב: "עכורין- לא מינכר בהו בבואה. דמשמע דיש עכ"פ צורה אך היא אינה ניכרת. ושוב הביא להו הרמב"ם (פ"ב מהל' שחיטה ה"ד) שכתב: "שוחטין לכלי מים עכורים שאין הצורה נראית בהם". וכתב ע"ז, שיש לדון בלשון הרמב"ם אם מראה קלוש שאינו ניכר להדיא נקרא ג"כ צורה נראית. אבל בלשון רש"י שדקדק וכתב "לא מינכר" נלע"ד דהדעת נוטה יותר דלא אסרו חז"ל אלא בניכר להדיא. והדבר ידוע דאפוא פלוגתא לא מפשינן, וכיון דאף לשון הרמב"ם יתכן לפרשו באופן שאינו חולק על פירש"י עדיף טפי לפרשו כן, ועכ"פ לא שבקינן מילתא דפשיטא לן טפי אליבא דרש"י מקמי מילתא דמספקא לן בדברי הרמב"ם. עכ"ל. ברם אחר המחילה ממע"ת זע"א, לפע"ד אין הכרח כ"כ מפירוש רש"י הנ"ל דס"ל דאף שיש צורה אך אינה ניכרת שפיר מיקרי "עכורים". דאפשר שכונתו דלא מינכר בהו בבואה כלל. ואדרבא נראה יותר מלשון הרמב"ם הנ"ל, דבעינן שלא תיראה צורה במים כלל. וכן נראה לי לדייק מדברי רבינו גרשום (שם) שכתב: "בעכורים שנו, כלומר שאינו רואה שם שום דמות". ע"כ. ומשמע דלא רואה דמות כלל אף שאינה ניכרת. וי"ל. ומה גם שלא זכר ש' דברי האחרונים הנ"ל שכתבו להדיא דבעינן שלא תיראה שום צורה כלל. וע"ע מה שכתב בזה בשו"ת שבת הקהתי ח"ה (ס' לב).

שיש לחלק בין הנדונים

אלא שעדיין יש מקום בראש לחלק בין הנדונים, דהתם סוף כל סוף הוא שוחט לתוך כלי של מים, ואין הכל יודעים אם משתקפת הבבואה שלו בבירור כמו במים צלולים או שמשתקפת פחות בבירור מפני עכירות המים, ולכן בעינן עכורים לגמרי עד שלא תהיה ניכרת שום צורה, ומשום הרחק מן הכיעור והדומה לו. משא"כ בנ"ד, כאשר בא לביהכ"ס כדי להתפלל, והוא עומד מול חלון זכוכית או לוח "שויתי" שמוסגר בזכוכית, או כנגד שיש מבריק וכיו"ב, שהם חלק מריהוט ביהכ"ס, ורחוק הדבר לומר שיחדשוהו שמשתחוה לבבואה שלו, ומה גם שאין הדבר מזוכר כלל בחז"ל, אלא יסודו מדברי הרדב"ז שלמד כן מדין איסור להתפלל אחורי רבו שנראה כמשתחוה לו, ולא החמיר אלא במראה ממש. לפ"ז כאשר לא ניכר הדבר שיש שם בבואה, ואין הריהוט הנ"ל נעשה לשם ראיית עצמו כמו מראה שזה כל ייעודה, ואדרבא עושים הריהוט הנ"ל לנאות ולכבד את בית ה' משום "זה אלי ואנוהו". (ואף בחלונות עושים כן לצורך בית הכנסת שיכנס אייר טוב, או לשם צניעות בעזרת נשים). נראה שאין לחוש כל כך.

האם האיסור להתפלל מול מראה הוא דוקא בתוך ד' אמות ולכאורה יש להוסיף בזה טעם נוסף להיתרא, דהנה כמו שנתבאר לעיל, הרדב"ז למד דין זה מדין איסור להתפלל אחורי רבו. ומרן בש"ע (ס' צ סעיף כד) כתב בדין איסור להתפלל אחורי רבו, שאם הרחיק מרבו ארבע אמות, מותר. ומקורו טהור מדברי רבינו יונה והרא"ש והטור כמבואר בבית יוסף. וא"כ יש לומר בנדונינו שכל האיסור להתפלל מול מראה זה דוקא בתוך ארבע אמות, אבל אם הוא רחוק יותר חשיב רשות אחרת ותו ליכא חשדא דמשתחוה לבבואה שלו. ודיו לבוא מן הדין שיהיה כנדון. איך שיש מקום לדחות, דבנ"ד יש להחמיר אף יותר מד' אמות עד שיהיה ניכר לפי הענין שאינו משתחוה לבבואתו, או שאין הבבואה נראית בה יותר. וכן ראיתי שהסתפק בזה בשו"ת עולת יצחק ח"ב (ס' מא אות א) ע"ש.

והלום ראיתי לידין הגאון הצדיק רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בספר גם אני אודך (ס' כח) ששאל בזה את הגאון בעל אבני ישפה זצ"ל, והשיב הגאון הנ"ל, שכל האיסור להתפלל כנגד המראה הוא רק תוך ד' אמות למראה, וכן משמע מדברי הש"ע (ס' קב ס"ד) שכתב וז"ל: אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ד' אמות. עכ"ל. והרי דנקט לשון "כנגד" וביאורו בתוך ד' אמות. ועוד שהוא קל וחומר, שהרי האיסור לעבור לפני המתפלל הוא דבר שמפורש בגמ' ובכל אופן האיסור הוא רק תוך ד' אמות, א"כ ק"ו כנגד המראה שלא מבואר כלל בחז"ל, שאין להחמיר אם הוא רחוק יותר מד' אמות. עכ"ל. ברם אחר המחילה אם יורשה לי הקטן

להעיר, דאין להביא ראיה מדין איסור לעבור כנגד המתפלל לנ"ד, דהתם מצינו ב' טעמים לאסור, מפני שמבטל כוונת המתפלל ע"י זה, או משום שמפסיק בין המתפלל לבין השכינה (עיין משנ"ב שם ס"ק טו). וא"כ זה שייך דוקא בתוך ד' אמות של המתפלל. אבל בנ"ד דהטעם הוא משום שנראה משתחוה לבבואה שלו, אפשר שיש לאסור אף ברחוק יותר מד' אמות, שכל שעדיין ניכרת בבואתו לפניו שייך חשש זה. ודו"ק. ושו"ר להרה"ג רבי אשר חנניה זצ"ל בשו"ת שערי יושר ח"ד (ס' כט אות ז) שנשאל בזה ע"י ידין הנ"ל, והשיב בזה"ל: נלע"ד שאם הבבואה שלו נראית במראה, אין להתפלל נגדה אפי' שעומד רחוק, אבל אם היא לא נראית או שנראית מטושטשת הרבה, מותר. עכ"ל. ואכתי צ"ע.

האם האיסור להתפלל מול מראה הוא דוקא ביחיד ולא בציבור ושא נא עיניך וראה להגר"י רצאבי שליט"א בשו"ת עולת יצחק ח"ב (ס' מא אות ב) שכתב בזה דבר חדש, שאין האיסור להתפלל נגד מראה אלא ביחיד ולא בציבור שמקומותיהם קבועים. שהרי שורש דין זה הוציא הרדב"ז מדין המתפלל אחורי רבו, וכבר הביא מרן הבית יוסף דבציבור יכול להתפלל אחורי רבו, דמאחר שכך הוא סדר ישיבתם אין כאן חשש שמקבל אותו כאלוה. ולהסוברים שהטעם מפני שמצערו שלא יוכל לפסוע כשיסיים תפלתו, אין הפרש בין יחיד לבין ביהכ"ס. וסיים הב"י דלענין הלכה יש לחוש לזה אפי' בציבור. ע"ש. ומשמע דלא למימרא דאפי' בציבור חיישין שמקבלו לאלוה, רק שמרן הב"י חושש לדינא לפירוש רבינו יונה דטעמא משום שלא יוכל הרב לפסוע. אבל אה"נ לטעם התוס' שנראה כמשתחוה לרבו היה צריך להיות מותר. וכן נראה מד' הגר"א בביאורו, ומביאו ג"כ המשנ"ב (ס"ק עח) על דברי הרמ"א שפסק שאע"פ שטוב להחמיר, המנהג להקל (דלא כהב"י), שהטעם שטוב להחמיר הוא מפני שיטת רבינו יונה. ע"ש. נמצא שבנ"ד שאין איסור במראה אלא מצד שנראה כמשתחוה לבבואה שלו, לכו"ע שרי בביהכ"ס שיש מקומות קבועים ליישיבתם. עכ"ל. ודפח"ח.

יש לצרף בנ"ד שיש מעלה גדולה להתפלל במקום שבו לומדים והנלע"ד לדינא שיש להקל בנ"ד להתפלל כנגד החלונות שבעזרה מכל הני טעמי תריצי הנ"ל. ומה גם שבנ"ד יש מעלה גדולה להתפלל באותה עזרה שבה לומדים אברכי הכולל, כדאיתא בברכות (ח). אמר אביי מריש הוה גריסנא בגו ביתא, ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמענא להא דאמר ר' חייא בר אמי משמיה דעולא, מיום שחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, לא הוי מצלינא אלא היכא דגריסנא. רבי אמי ורבי אסי אע"ג דהוו תליסר בי כנישתא, לא הוה מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוו גרסי. ומבואר דמעלת בית המדרש עדיפא על בית הכנסת. וכן פסק מרן ז"ל בשה"ט (ס' צ סעיף יח) וז"ל: בית במדרש קדוש יותר מבית הכנסת, ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת, והוא שיתפלל בעשרה. ע"כ. וכן הסכמת האחרונים שם. ע"ע. ובפרט שזהו בית המדרש הקבוע ללומדי הכולל, שיש בו מעלה טפי מבית המדרש ליחיד, ראה משנ"ב (שם ס"ק נה) ודו"ק. וע"ע מ"ש בזה בשו"ת שמש ומגן ח"ב (חאו"ח ס' א), ובשו"ת הרי יהודה ח"א (חאו"ח ס' יא), ובס' שלחן ערוך המוסר ח"ב (ס' צ) עמ' עדר והלאה) ואכמ"ל. ומכל מקום אין להסתכל על בבואתו משום היסח הדעת, לכן יש להתפלל בעצמת עינים או שיתנו עיניהם בתוך הסידור.

מסקנא דדינא

א. אסור להתפלל כנגד מראה משום שנראה כמשתחוה לבבואה שלו, והאיסור קיים אף כשעוצם עיניו או שותן עיניו בסידור (הרדב"ז ושאר אחרונים). ויש מי שאומר שאין לחוש לזה בשעת הדחק כיון שכאשר הוא משתחוה גם בבואתו משתחוה (מהרש"ם בדעת תורה). ולמעשה יש לאסור בזה כהסכמת רוב האחרונים.

ב. יש אומרים שכל האיסור הוא דוקא להתפלל מול מראה ממש, אבל כנגד חלון זכוכית או לוח "שויתי" המוסגר בזכוכית או כנגד שיש מבריק וכדומה, מותר, דלא ניכר הדבר שמשתחוה כנגד בבואתו, ובלבד שיעצמו עיניהם או שיתנו עיניהם בסידור (שו"ת שבט הלוי, מרן הגר"ע יוסף, שו"ת אור לציון, ילקוט יוסף ועוד). ויש שהחמירו אף בזה (ארחות רבינו בשם הסטייפנר, הגר"ש אלישיב).

ג. יש להסתפק האם יש איסור להתפלל כנגד מראה כשהוא רחוק יותר מד' אמות, ונראה לצדד שכל שבבואתו נראית וניכר שהוא עומד מולה, יש לאסור. וצ"ע.

ד. יש אומרים שכל האיסור להתפלל כנגד המראה הוא דוקא ביחיד, אבל בבית הכנסת שיש שם מקומות קבועים, אין לאסור. כיון שכולם יודעים שמתפלל שם כיון שזהו מקומו ולא יבואו לחשדו (שו"ת עולת יצחק).

ה. למעשה מכל הני טעמי תריצי יש להקל בנדונינו אף לכתחלה לאברכי הכולל להתפלל בעזרת הנשים ששם נערכים סדרי הכולל, ויש שם חלונות בצד המזרח. ובלבד שיעצמו עיניהם או שיתפללו מתוך הסידור. (עכ"ל).

לזכר עולם יהיה צדיק

רבינו הרה"צ אביגדור בהרה"צ משה צצוק"ל

יא"צ א' חשון ומנו"כ בהר הזיתים חלקת גניזת סת"ם

ת.נ.צ.ב.ה

